

godine. Materijale su sada priredili za objavljivanje dr Josip Barbarić iz JAZU i mr. Josip Kolanović iz Arhiva Hrvatske. Knjiga ukupno ima XIX + 402 strane, uključivši i »uvodnu riječ« S. Grubišića, uvodni tekst priređivača »Zbornik Šibenskih isprava 'Šibenski diplomatarij«, popise kratica i znakova, bibliografskih kratica, pregled izdanja diplomatskih izvora što se navode u zborniku, redosljed isprava u Diplomatariju, indexe osoba, mjesta i pojmova, kronološki pregled isprava, te današnje nazive mjesta. Ukupno je objavljeno 166 isprava, koje vremenski sežu od 5. srpnja 1255. do 13. srpnja 1425. Tekstovi imaju regeste na hrvatskom ili srpskom jeziku te znanstveni aparat. Ovo djelo zapravo je kodeks koji nije nastao prije 17, a ni poslije sredine 18. stoljeća. Pisar je — prema priređivačima — bio crkvena osoba iz primorske Hrvatske. Zbornik je nastao iz želje da se sačuvaju dokumenti o šibenskoj prošlosti, a izbor dokumenata govori o čovjeku koji je morao biti »dobro upoznat s prošlošću šibenske komune«. Sastoji se od dvije uočljive cjeline: od isprava koje datiraju iz vremena prije dolaska Šibenika pod mletačku vlast (1412) i one iz vremena venecijanske vladavine tim gradom. Dokumenti su bili prepisani, ali uporedba s originalima govori kako je očito da je prepisivač radio veoma savjesno. Iako su neki dijelovi Diplomatarija već objavljivani, ovdje se on prvi put donosi u cjelini, pa knjiga ulazi u red značajnih izdanja naše znanosti. Štoviše, daje dobar uvid u razvoj i život Šibenika a i širega područja. (PETAR STRČIĆ).

»KORČULANSKI STATUT. STATUT GRADA I OTOKA KORČULE IZ 1214. GODINE«. Zagreb-Korčula 1987. U prvi red veoma značajnih pravnih i pravopovijesnih spomenika slavenskih naroda te kulturnih društva općenito ide i Korčulanski statut za kojega se kaže da je iz 1214. godine. Ukoliko je zaista datiran te godine, onda je taj spomenik najstariji »pravni zbornik jugoslavenskih naroda, a poslije Ruske pravde iz XI, odnosno XII stoljeća, najstariji pravni spomenik svih Slavena« kako se u dnevnoj štampi (»Vjesnik«, Zagreb, 21. lipnja 1987, str. 14) reklamira to (inače) veoma uspješno izdanje. Djelo su pod gornjim naslovom zajedno objavili JAZU, Pravni fakultet u Zagrebu i Splitu, te Skupština općine Korčula, dok je Grafički zavod Hrvatske izvršni izdavač. Pisan na latinskom jeziku, taj pravni spomenik već je djelomično preveden i na talijanski, njemački i ruski jezik, a sada je dat prijevod na hrvatski ili srpski jezik, i to redakcije iz 1256, s dodatkom iz 1271. godine. Dati su i sažeci na engleskom, talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku, te uvodne riječi (pismo predsjednika Sabora SRH dra Anđelka Runjića, riječ predsjednika Skupštine općine Korčula D. Kalogjere i riječ urednika Z. Šeparovića).

Dok je urednik mnogo odlučniji u svojoj tezi da Korčulanski statut potječe upravo iz 1214, priređivač odnosno prevodilac prof. dr Antun Cvitanić mnogo je suzdržaniji, pa kaže ovako: »Radi unapređenja svojih unutrašnjih društvenih odnosa i zaštite otočke autonomije Korčulani su, navodno, već 1214. godine sastavili statut svoje Komune. Sačuvao nam se međutim njegov tekst iz 1265. s kasnijim dopunama i izmjenama«. Iznenađuje ta disonantnost u riječima između urednika i priređivača jednoga te istoga izdanja. No, zanimljivo je da je baš ovim statutom JAZU započela s objavljivanjem svoje ugledne serije »Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium«, i to 1877, u redakciji Jaromira Hanela. Sada, u ovoj knjizi (str. XXXVIII + + 191 + XV + 226), na jednome mjestu, dat je opsežniji predgovor i uvod

spomenutoga A. Cvitanića, u kojem se govori o nastanku dokumenta i njegovoj primjeni, o organizaciji komunalne vlasti i o pravnom sistemu komune. Pored novoga prijevoda prof. Cvitanića, preštampana je i Hanelova verzija. Ovo sadašnje djelo temeljito je priređeno i daje dobar uvid u onodobna kretanja u našoj primorskoj odnosno otočnoj komuni. Sâm dokument spomenik je i naše civilizacije i kulture — kako s pravom ističe priređivač — a, pored ostalog, vrijednost mu leži i u komplementarnim sadržajima koji govore i o suprotnostima u kojima je živjela ondašnja Korčula, ali donose i podatke o upornoj borbi Korčulana protiv stranoga presizanja. Naravno, na njegovu znanstvenom proučavanju treba još i dalje raditi, što naglašava i Antun Cvitanić. No, već i s ovom publikacijom dobili smo kapitalno izdanje naše znanosti i kulture. (PETAR STRČIĆ)

STJEPAN ANTOLJAK, »IZVORI I LITERATURA O PROŠLOSTI OTOKA RABA OD RANOGA SREDNJEG VIJEKA DO GODINE 1797«, Zadar-Rab 1986. Dosta rano od učenih Rabljana čula se uzrečica: »Arbe est caput mundi Roma secundi«. Dakako, Rab nije prvo mjesto svijeta, niti je Rim drugo — ali, taj otok ima i drugih osobitosti. Tako je opće poznata legenda kako je rapski klesar Marino na brdu Titan utemeljio naselje koje već stoljećima postoji kao samostalna državnica San Marino na Apeninskom poluotoku. Međutim, manje je poznato da druga legenda govori kako je Sv. Marin s Istoka u tadašnji Konstantinopol (današnji Carigrad) donio svilenu bubu, te da je taj redovnik bio iz Lopara na o. Rabu. Legende su nepouzdana izvori, ali nerijetko su zasnovane i na činjenicama. Što je u ovom slučaju točno — nije poznato, ali činjenica jest da se na Rabu pravila — svila, i to u tolikoj mjeri i tako kvalitetna da se jedini Rab na Jadranu 1018. god. obvezao novome, mletačkom gospodaru da će u prosincu svake godine davati tribut od deset libara svile. O svemu tome, a i o drugim problemima vezanim uz Rab, ima vrlo mnogo podataka u arhivskoj građi. Da se dođe do podataka o toj građi, trud nam je olakšao sveučilišni profesor u mirovini dr Stjepan Antoljak. Taj vrlo poznati historičar i poznavalac srednjega vijeka objavio je 1986. knjigu: »Izvori i literatura o prošlosti otoka Raba od ranoga srednjega vijeka do godine 1797«. Suizdavači djela (Posebna izdanja, sv. 4) su Zavod za povijesne znanosti i klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zadru i SIZ za kulturu Skupštine općine Rab. Pred nama nije samo bibliografija izvora i literature, već kritički osvrt znalca problema — S. Antoljaka, jer je i sâm bio arhivski radnik (u Rijeci i Zadru), a i autor je knjige o pomoćnim historijskim naukama. Nakon dugih godina prikupljanja podataka, autor je zalački popisao, ali i znanstveno obradio izvore o Rabu, uz pomoć paleografsko-diplomatičke analize i kritike. Započeo je s ocjenom povelja iz razdoblja hrvatskog kraljevstva u ranom srednjem vijeku, a završio s periodom XVIII st. (kada Rab ulazi u sastav austrijskih zemalja). Osvrnuo se i na literaturu — od Farlatijeva kapitalnoga djela »Illyricum sacrum« iz 1775. godine, pa do radova objavljenih u našim danima. Tako, npr., doznajemo da je na međi antike i ranoga srednjega vijeka — 533. god. u izvorima zabilježeno ime Raba, vidimo da se autor ne slaže s N. Klaić u vezi s njezinim dokazivanjem da su neki rapski izvori falsifikati, upozoreni smo na arhivalije o Rabu u našim i stranim arhivskim spremištima, itd. Djelo prof. Antoljaka značajan je prilog jugoslavenskoj historiografiji, a u okviru nje naročito povijesti Kvarnerskog primorja. Jer, prošlost o. Raba